

УДК 316.46+352/354

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/403-405

Лариса ВЕЛИЧКО

завідувач кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції,
доктор юридичних наук, професор

Дмитро КРАСИЛЬНИКОВ

аспірант кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції
ННІ «Інститут державного управління»
Харківського національного
університету ім. В. Н. Каразіна

РОЗВИТОК ЛІДЕРСТВА В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Розвиток лідерства в органах публічної влади має критичне значення для забезпечення національних інтересів, національної безпеки та прав людини в Україні. Лідери повинні мати чітке розуміння національних пріоритетів, здатність приймати стратегічні рішення та ефективно впроваджувати політики, спрямовані на захист інтересів громадян і держави, зокрема у сферах безпеки та прав людини.

Існує декілька теорій лідерства, які віддзеркалюють різне сприйняття природи цього явища та його практичних проявів. Деякі з них зосереджуються на вроджених якостях природних лідерів, інші аналізують характеристики особистості, які роблять лідерів відмінними від інших. Певні теорії зосереджуються на поведінці лідерів та їх впливі на ефективність груп або організацій. Інші теорії поєднують якості лідерства, поведінку та ефективність, а також психодинамічний підхід, який орієнтований на особистість. Ситуаційний підхід розглядає лідерство в контексті конкретної ситуації, у якій лідер перебуває. Інші підходи досліджують біологічні аспекти лідерства та його вплив на мозок людини. Трансакційне та трансформаційне лідерство пов'язується з обміном та взаємодією між лідером і підлеглими, в той час як інші теорії розглядають взаємодію лідера та послідовників або підкреслюють роль реляціонізму в лідерстві [3].

Актуальність ситуаційного стилю лідерства в органах публічної влади в українських реаліях стає надзвичайно важливою в умовах постійної кризи, спричиненої зовнішньою агресією проти України та необхідності адаптації до змін. Ситуаційний підхід до управління надає керівникам можливість реагувати на непередбачені обставини швидко та ефективно, пристосовуючи свої дії до конкретної ситуації. В умовах постійних загроз, лідерам потрібно бути готовими вживати заходів безпеки та приймати стратегічні рішення для забезпечення національної безпеки та суверенітету держави. Такий стиль керівництва дозволяє органам публічної влади ефективно реагувати на надзвичайні ситуації та забезпечує гнучкість у вирішенні складних завдань у період кризи.

Ситуаційний стиль лідерства полягає в тому, що керівники використовують різні підходи в залежності від конкретної ситуації. У ньому варто виділити управління, орієнтоване на співробітників, вибір стилю управління залежно від компетентності та мотивації підлеглих, а також адаптацію стилю до рівня професійного розвитку та мотивації. Серед сильних сторін цього стилю – гнучкість та можливість швидко реагувати на зміни, сприяння творчості та співпраці, але є й слабкі сторони, такі як невизначеність стратегії та можливість втрати фокусу. Щоб забезпечити успішну роботу організації, важливо знайти баланс між гнучкістю та стабільністю. Тож, ситуаційне лідерство впливає на ефективність публічного управління через гнучкість, стимулювання творчості, залучення співробітників та створення позитивного середовища [5].

У цьому контексті, лідерство в органах публічної влади є ключовим чинником у процесі формування державної політики. Лідери в органах публічної влади відіграють роль керівників, які визначають стратегічні цілі та пріоритети для розвитку держави і вирішення її проблем. Вони сприяють обговоренню, розробці та реалізації політичних програм і законодавчих ініціатив. Лідери в органах публічної влади мають бути спроможними мобілізувати ресурси та координувати дії різних структур та інституцій для досягнення

поставлених цілей. Вони також забезпечують взаємодію з громадськістю, враховуючи публічну думку та інтереси громадян у процесі прийняття рішень. Відповідно, лідерство в органах публічної влади формує державну політику шляхом встановлення стратегічних напрямків, координації дій та залучення різноманітних ресурсів для досягнення цілей країни.

Сучасні моделі влади, лідерства, впливу, залежності, політики можуть бути корисними для аналізу та удосконалення державної політики в різних сферах, оскільки вони дозволяють враховувати різні фактори, що впливають на суспільні відносини, а також розробляти та пропонувати інноваційні підходи та пропозиції, які відповідають потребам, інтересам, цінностям зацікавлених сторін, а також сприяють діалогу, консенсусу, партнерству, інтеграції. Зокрема, модель влади та лідерства може удосконалити механізми формування та реалізації державної політики, оскільки вона допомагає розуміти різні форми влади, та те як вони реалізуються на рівні держави, регіону, релігійної громади, або громадської організації [2].

Органи публічної влади є організаційними структурами, що постійно знаходяться в умовах змін і потребують постійної адаптації до нових реалій. У зв'язку з цим, ефективне керівництво в таких умовах передбачає застосування ситуаційного лідерства. Це означає, що керівники органів публічної влади повинні бути готовими реагувати на зміни швидко та гнучко, враховуючи конкретні обставини і виклики, з якими стикаються їхні підлеглі та сама організація. Такий підхід дозволяє забезпечити ефективне функціонування та досягти стратегічних цілей в умовах постійних змін і нестабільності.

Будь-які організації мають адаптуватись до перманентних змін умов їх функціонування, відповідно вони мають постійно розвиватися, щоб відповідати новим вимогам. Це стосується й приватних, й публічних структур. По суті, роль органів публічної влади полягає у забезпеченні якісних послуг своїм спільнотам. Лідерство та добросовісність у цих організаціях є ключовими для надання і поліпшення публічних послуг. Лідерство має значний вплив на якість обслуговування, будь то урядові або громадські організації, оскільки вони відповідають за задоволення потреб громади. Відповідно й лідери в організаціях – мають повноваження розробляти політику з метою поліпшення якості публічних послуг [1].

Лідерство – це більшою мірою політична категорія, ніж бюрократична, оскільки воно визначається не стільки структурою або позицією в організаційній ієрархії, скільки здатністю впливати на інших, мотивувати їх до досягнення спільних цілей та навіть змінювати курс дій у відповідь на зміни в середовищі. Лідерство визначається стилем керівництва, особистими якостями та здатністю мобілізувати та вдосконалювати ресурси, що вимагає від керівника не лише дотримання встановлених процедур, але і виявлення власних інноваційних підходів та стратегій.

Основні відмінності між лідером і керівником полягають у тому, що: керівник користується владою і джерелами впливу, тоді як лідерство ґрунтується на соціальному впливі та взаємодії; управління включає взаємодію «керівник – підлеглий», а лідерство – «лідер – послідовник»; керівник може бути формальним лідером, але лідерство може базуватися на неформальних засадах; лідерство залежить від ситуації та настрою групи, тоді як управління підкріплене системою правових санкцій; процес управління враховує як внутрішні, так і зовнішні обставини, в той час як лідер вирішує проблеми, що виникають у групі; лідер діє всередині групи, а керівник забезпечує зв'язок групи з іншими соціальними системами [3].

З іншого боку, органи публічної влади без належного лідерства можуть поступово втрачати свою інституційну спроможність. Лідерство визначається не лише позицією чи званням, але й здатністю впливати на організаційні процеси, мобілізувати ресурси та забезпечувати виконання місії органу. Відсутність сильного лідерства може призвести до втрати напрямку, низької ефективності та втрати довіри громадськості до діяльності органу. Таким чином, лідерство в органах публічної влади є ключовим чинником для забезпечення їхньої інституційної спроможності та успішного виконання їхніх функцій.

Концепція нового публічного менеджменту виникла у 1980-х як спроба поліпшити ефективність державного управління, застосовуючи методи та практики приватного сектору. Новий публічний менеджмент підкреслює значення ефективності, відповідальності, конкурентоспроможності та орієнтації на клієнта. Ключова роль в успіху нового публічного менеджменту належить владі та лідерству, що виконують функції лідера, координатора та партнера, забезпечуючи стратегічне планування, контроль і оцінку

результатів, децентралізуючи владу і надаючи більше автономії менеджерам публічного сектору. Це сприяє покращенню ефективності та якості послуг. Роль лідера полягає в інтеграції інтересів різних груп, забезпеченні ефективності управлінських дій, управлінні організаційною культурою та сприянні інноваціям і адаптації до змін [4].

Таким чином, лідерство в органах публічної влади відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності та інституційної спроможності таких органів. Без належного лідерства органи публічної влади можуть втратити напрямок, зменшити ефективність та з рештою – втратити довіру громадськості. Ситуаційне лідерство особливо важливе в умовах постійних змін та нестабільності, коли органи публічної влади повинні бути готовими швидко реагувати на нові виклики та адаптуватися до змін в середовищі. Лідерство в органах публічної влади є не лише бюрократичною, але й політичною категорією, яка визначається не тільки структурою, але й здатністю мотивувати, мобілізувати та координувати дії різних структур для досягнення спільних цілей.

1. Eden Komarudin Soeari, Rizky Ilhami, Willya Achmad. The Role of Leadership in the Development of Public Organizations. *Journal of Governance*. Volume 7 Issue 4, 2022. DOI: <http://dx.doi.org/10.31506/jog.v7i4.17903>.

2. Зубчик О.А., Гладких В.В. Сучасні моделі влади, лідерства, впливу, залежності, політики як інструменти удосконалення державної політики у сфері суспільно-релігійних відносин в Україні та США. *Наукові інновації та передові технології*. № 1(29), 2024. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1\(29\)-62-74](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1(29)-62-74).

3. Матохнюк О.Д. Феномен вивчення лідерства у сфері публічного управління. *Наукові інновації та передові технології*. № 14(28), 2023. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-127-143](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-127-143).

4. Романенко І., Ковальчук М. Обґрунтування джерел влади та лідерства в новому публічному менеджменті як основа інституційної спроможності держави. *Актуальні питання у сучасній науці*. № 11(17), 2023. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-426-442](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-426-442).

5. Філіппова В.Д., Фролова М.Е. Ситуаційне лідерство в публічному управлінні. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. № 4(87), 2023. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.4.49>.

УДК 616.89-008.441.44

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/405-407

Вікторія КОРНІЄНКО

завідувач кафедри
психології та педагогіки,
доктор психологічних наук, доцент

Олександр ДРЕГВАЛЬ

студент ННІ права та інноваційної
освіти Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СХИЛЬНІСТЬ ДО СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ОСІБ ІЗ ОКУПОВАНИХ ЧАСТИН УКРАЇНИ

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), самогубство є серйозною соціальною проблемою, що призводить до смерті понад 900 тисяч людей у всьому світі щороку. Стрімке погіршення рівня психічного здоров'я в Україні, спричинене війною, зробило цю проблему дуже актуальною в нашій країні.

Дослідники визначили, що суїцидальна поведінка часто виникає під час різного роду конфліктів, війн, актів насильства і жорстокості, через втрату близьких, почуття відчаю, безпорадності, а збільшення кількості самогубств і суїцидальних спроб, говорять про низький рівень психічного здоров'я в суспільстві та є індикатором його соціального добробуту (Е. Баричева, А. Бачериков, В. Вашека, В. Ващенко, В. Сулицький, І. Зубрицька-Макога, В. Корнієнко, О. Христук, О. Кокун, Н. Агаєв, І. Пішко, Н. Лозінська, О. Хаустова, Н. Марута, С. Трусова та ін..) [1; 5-6].

Про те, що стрес має неабиякий вплив на психіку людини, зазначено у багатьох